

Prosjektarbeid om berekraftig utvikling

APRIL 2019

Guri Langholm
NATURFAGSENTERET, UNIVERSITETET I OSLO

LESEOPPDRAG

Les artikkelen. Reflekter over prosjektarbeid de har hatt tidlegare:

- På kva måte var desse prosjektarbeida eigna til å fremme forståing for berekraftig utvikling?
- Korleis kunne desse prosjekta vore justerte for betre å fremme forståing for berekraftig utvikling?

Ta notat, og ta desse med til *B – Samarbeid*.

Å jobbe med prosjektarbeid er ein god måte å lære om berekraftig utvikling i barnehagen på.

Prosjekt i barnehagen kan og skal vere forskjellige frå gong til gong – i og med at dei skal involvere forskjellige barn med ulike interesser. Naturfagsenteret har fått mange forskjellige fugleprosjekt beskrivne gjennom søknadar til Forskarfrøprisen. Fleire av desse prosjekta har vunne pris, og under følger eit eksempel på det. Alice Kjær (2016) formidlar i boka si *Prosjektarbeid i barnehage – fra fascinasjon til fordypelse* at ho har deltatt på fleire prosjekt med ender som tema – og at alle har vore ulike. Vi har latt oss inspirere av arbeidet hennar.

1. Prosjektet bygger på interessene til barna.

Felles for prosjektarbeid som er sende inn til Forskarfrøprisen er at dei bygger på interesser til og spørsmål frå barna. For eksempel «Hva skjer hvis hoggormen biter seg selv i tunga?» og «Hvor kommer eggene fra – kan ikke vi ha høner i barnehagen?» Prosjekta opnar for ulike forklaringar som barna har og inviterer til utforskning av desse.

2. Prosjektarbeidet er i ei gruppe som får jobbe saman om eit tema.

Prosjektarbeidet er ein prosess som går over tid der interessene til barna avgjer om og når det skal avsluttast eller gå over i eit nytt tema. På neste side viser vi eit prosjekt som langt på veg var leia av barna sjølve.

3. Prosjektet blir dokumentert pedagogisk.

Hensikta med dokumentasjonen er å føre prosessen vidare. I starten av prosjektet er verken barn eller vaksne sikre på kvar det hele skal hamne, men det betyr ikkje at dei tilsette ikkje påverkar prosessen. Ein grundig dokumentasjon av det som opptar barna kan vere nyttig. Dokumentasjonsforma kan variere mellom foto, film, praksisforteljingar, teikningar eller andre kreative uttrykksformer. I rammeplanen står det at berekraft skal ligge til grunn for alle prosjekt og pedagogisk arbeid i barnehagen. Miljøspørsmål er ifølge Klafki (2005)

nøkkelspørsmål i tida vår og bør ha forrang i arbeidet til barnehagen. Forrang betyr her fortrinn eller prioritet – i denne sammenhengen i val av innhald og aktivitetar i barnehagen.

4. Prosjektet bygger på ein heilskapleg pedagogikk med tverrfagleg tilnærming.

Uansett tema er det i god barnehagetradisjon å nærme seg tema frå ulike fagområde, tverrfagleg. Eit fugleprosjekt blir dokumentert gjennom ulike uttrykksformer og barneforteljingar. Kva finn vi av kunnskap og historier i litteraturen? Kva for lydar lagar fuglen og kvifor snakkar dei? Korleis påverkar dette den dramatiske leiken til barna – er det noko her vi skal følge vidare?

5. Dei tilsette vekslar mellom ulike posisjonar.

Medverkinga til barna er stor i dei prosjekta vi har fått til Forskarfrørisen. Dei tilsette vekslar mellom å utfordre barna og å vere tilbaketrekte og lyttande. Frå å styre samtalane i barnegruppa til å dokumentere det som blir sagt.

Kva kan få eit prosjektarbeid til å fremme berekraftig utvikling?

Det kan vere ulike faktorar som gjer at eit prosjekt fremmer forståing for berekraftig utvikling, for eksempel:

- a. erfaring med demokrati og demokratiske prosessar
- b. fremme evne til kritisk tenking
- c. erfaring med natur- og kulturverdiar
- d. kjennskap og omsorg for andre menneske og natur

Demokratiske prosessar i barnehagen er viktig for å kunne komme fram til beslutningar i eit prosjekt som er etablert av og i eit fellesskap. Vidare kan desse demokratiske prosessane synleggjere eit sett med verdiar som er viktige i berekraftssamanheng: yringsfridom, rettferd, toleranse, solidaritet og menneskeverd (Kasin, 2019).

Nokre prosjekt anerkjenner særleg nysgjerrigheita til barna, kreativitet og utforsking av forklaringane til barna. Kva for aktivitetar gjer at barna kanskje får ei forståing for at dagens handlingar får konsekvensar for framtida.

Eit eksempel på prosjektarbeid om berekraftig utvikling – frå egg til kylling

Prosjektet er beskrevet her av assisterende styrar **Heidi Buvang** i Tusseladden friluftsbarnehage:

Prosjekt «egg til kylling» har vært en spennende og lærerik reise for barn og voksne. Min erfaring med metoden «barn som prosjektledere» er koblet på alle dimensjoner innenfor bærekraft. Selve arbeidsmetoden trente barna i demokratiske prosesser. Den økologiske dimensjonen gjenspeilte seg i å lære om sykluser i naturen. Barna var med i hele prosessen fra den dagen vi hentet befruktete egg, til vi selv kunne hente egg i eget hønseshus. Vi produserte egen økologisk mat i kjøkkenhagen som både vi og kyllingene kunne spise (blomsterstengelen til gulrot, skrell fra grønnsaker m.m.). Barna laget rutiner for matsortering i barnehagen. Maten barna ikke greide å spise opp fra måltidene, kunne brukes igjen til kompost, meitemarken Pelle Jøns eller til kyllingene. Resultatet ble at matsøppelmengdene gikk ned. Barna ble svært dyktige i å sortere matsøppel. De laget en miljøstasjon der søppelsortering ble satt i system, og der resirkulering og gjenbruk var satt i fokus. En videreføring av prosjektet har vært å sortere ut glass og metall, gjenbrukskartong og panteflasker. For panteflaskene fikk vi penger som ble brukt til ulike innkjøp som barna var med på å bestemme over. Dette inngår i den økonomiske dimensjonen av bærekraft. Den sosiale dimensjonen ble synlig gjennom fokuset på norsk mattradisjon og høstekultur. Barnehagen arrangerte høstmarked i september der alle foresatte ble invitert til fest. Mat og drikke som ble servert, var laget av barna selv, og målsettingen i forkant av festen var å høste fra naturen rundt oss. Barna hadde laget mat av sopp og bær fra skogen, laget saft av blomster og bær, kjøttsuppe av grønnsaker fra egen hage, bakt flatbrød, lagd eget potetgull og laget ulik mat av egg fra egen hønsesgård o.l. Inngangspengene fra festen gikk til FORUT barneaksjon, som også bidro til å bli kjent med andre kulturer og tradisjoner. På denne måten knyttet vi sammen det nære og lokale med det globale.

Vi erfarte at ved å bruke plantene, meitemarken og kyllingene som eksempel så reflekterte barna over egne behov for å vokse og ha det bra. Omsorgen for planter og dyr ble synlig, og forståelsen for hvordan ting henger sammen, ble konkrete erfaringer hos barna. Barna fikk erfaring innenfor biologisk mangfold, at økologisk dyrking er vern av jorden vår, som trues med forurensning. Et eksempel fra Pia på 5 år, som studerte en plante som hadde vokst fra frø til en plante på 3 centimeter: Pia hadde plantet frøene selv, gitt planten sin lys, gjødsel og vann.

Barnehagelæreren spurte: Hvordan tror du planten har det?

Pia: Den har det bra, sånn som meg.

Barnehagelæreren: Hvordan kan du se at den har det bra?

Pia: Den vokser og så passer jeg på den hver dag.

Barnehagelæreren: Hva trenger du for å ha det bra?

Pia: Jeg trenger at noen hjelper meg, at jeg får mat og klær.

Barnehagelæreres holdninger og handlinger er essensielle for at barn skal bli aktører for bærekraft. Et eksempel som illustrerer dette, er gutten som var prosjektleder for resirkuleringen i barnehagen. Han var opptatt av at plastposer ikke var bra for naturen, og at plast skulle sendes til resirkulering (f.eks. panteflasker). Hvordan kunne panteflaskene fraktes fra barnehagen til butikken uten å bruke plastposer? Prosjektleder var dedikert til denne utfordringen og prøvde ut trillebår, sykkelvogn, tøysoser og pulk på vinteren. En dag foreslo jeg å pante flasker på butikken og skulle ta med meg prosjektlederen og tre andre barn på butikken. Tøysosene vi vanligvis benyttet, fant vi ikke. Mitt forslag var at vi denne ene gangen kunne bruke plastposer. Dette ble blankt avvist av prosjektlederen, som begrunnet det med at det ikke var bra for miljøet. Prosjektlederen i dette eksemplet har blitt en aktør for bærekraft, hvor holdning og handling er internalisert i barnets bevissthet. Gutten ville ikke gjøre et kompromiss med å bruke plastposer denne ene gangen. Han visste at plast ikke var bra for naturen. Eksemplet viser også at barn kan være gode ambassadører for å utføre bærekraftige handlinger.

Prosjektet er ytterlegare beskrevet i boka *Bærekraft i praksis i barnehagen*. Heidi Buvang tilføyer her:

Mange synes at det er vanskelig å jobbe med bærekraft med de yngste barna. Min erfaring er å tenke langsiktig med bærekraft og få inn de gode vanene fra de begynner i barnehagen. Hva er det vi gjør i hverdagen med de som er 1 og 2 år som kan sette et bærekraftig spor? Jo, når barna vasker hendene sine, veiledes de til å ta en runde med såpe på hendene og ett tørk med papir som kastes i søppelbøtten etterpå. På denne måten lærer de yngste barna å ha en vane om måtehold. Og når barna på 1- og 2-årsavdelingen har spist yoghurt, la de skylle begeret selv og lære at plast skal i den blå posen for å kunne videre resirkuleres. Alle disse små hverdagslige vanehandlingene er en spe begynnelse for bærekraftige handlingsmønstre for barna.

Referanser

Buvang, H. (2019). Barn som prosjektledere og aktører for bærekraft. I V. Bergan & K.E.W.

Bjørndal (Red.). *Bærekraft i praksis i barnehagen* (s. 67-83). Oslo: Universitetsforlaget.

Kasin, O.(2019). *Bærekraftig utvikling, pedagogiske tilnærminger i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget

Kjær, Alice (2016) Prosjektarbeid i barnehagen, fra fascinasjon til fordypelse. Oslo: Cappelen Damm.

Klafki. W.(2001). *Dannelsesteori og didaktikk - nye studier*. Århus: Klim.